

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת נשא

המברך יתברך

כמים בתחנונים שיבא שלום על ר' ישמעאל. זה היה מנהג נימוסין גרידא, הוא היה אומר כך לכל מי שראה בדרך. ובכל זאת, הוא התברך על כך. אתם שומעים? כל ברכה הנאמרת לכל יהודי, שכרה ישולם במלואו למברך. זה הבטחה חתומה ע"י בורא העולם. אין וודאות גדולה מזו.

הצד השני של המטבע

ובל נשכח את המשך הפסוק: "וּמְקַלֵּךְ אָרֹךְ". המילה "קלה" באה מן השורש "קל". אפילו מי שעושה את היהודי "ל"קל" - מזלזל מעט בכבודו - מקולל. אם גוי אומר איזו מילה לא יפה ליהודי, הוא ביש מזל, הוא יסבול מזה, אין כל ספק. יש כאן הבטחה מהקב"ה שגמולו יושב בראשו. אולי ברחוב הבא רכבו ייכנס בעמוד, או שאשתו תציק לו בערב והוא יברח מהבית, ישתכר וייקלע לתגרת שיכורים שיצא ממנה בשן ועין. משהו ודאי יקרה לו. ה' הבטיח כן לאברהם אבינו.

פעם כשחציתי את הכביש במעבר חצייה, עמד ברמזור גוי איטלקי, והוא האיץ ברכבו כאילו הוא עומד לדרוס אותי, כדי להפחיד אותי. אשתו ישבה לצידו והם צחקו להם, "מבסוטים" שהצליחו להפחיד יהודי זקן. אמרתי לעצמי בשקט: "ריבוננו של עולם, אני מבקש ממך לא להזיק לוי יותר מידי". שהרגל שלו תיקטע בדיוק מעל הברך - יותר מזה אני לא צריך". ואני רוצה לומר לכם, הוא יהיה בר מזל גדול אם זה מה שיקרה לו, כי אם ה' יחכה עד לגיהנום להעניש אותו, רחמנות עליו. אם הוא רק יאבד רגל, הוא יצא בזול. שלא יהיה לכם שמץ של ספק, אפשר לסמוך על ההבטחה של ה', הוא יטפל בו.

יישר כח בסלבודקא!

אבל נעזוב עכשיו את החלק הזה, ונשוב לתחילת הפסוק: "וְאַבְרָהָהּ מִבְּרַךְךָ". כאמור, פסוק זה פותח בפנינו דרך חדשה של חיים - דרך הברכה. מערכת חיים שבנויה על ברכות ואיחולים טובים לסובבים אותנו, ורצון אמיתי בטובתם. העזובה רבה בעניין זה, כמעט שאין מי שמנצל דרך זו והולך בה. אז נקדיש לה מעט מזמננו, ונביא כמה דוגמאות.

הנה דוגמא אחת שלמדתי מרבתי בסלבודקא לפני יותר מחמישים שנה: הם היו אומרים, שכשמקבלים עלייה ואומרים "אח"כ לגבאי: "יישר כח", לא לומר זאת רק מתוך נימוס והרגל, אפילו לא מתוך נחמדות. אלא להתכוון לפירוש המילים: "יישר כח" היא ברכה שהכח שלך יגדל ויתחזק!

עכשיו זו כבר ברכה אחרת לגמרי. אתה אומר כאן לגבאי: "אני מברך אותך שתתחזק! שהשרירים שלך יגדלו ויתחזקו, שיהיה לך מספיק סידן בעצמות, שכח הראייה של העיניים שלך יתחזק והראייה שלך תהיה חדה ומעולה! שכוחך יתחזק בכל דבר וענייניך!" ואם חושבים את כל זה, אזי למילים יש כח אחר לגמרי מאשר אם היו נאמרות סתם מתוך נחמדות. ולפי

ברכת כהנים

"דַּבֵּר אֶל אֱהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ח כג) בארץ ישראל מדי יום ביומו, ובחג השבועות גם הדרים בחו"ל - זכו לעמוד בפני הכהנים בבית הכנסת ולהתברך מהם. לעמוד בפני הכהנים ולהתברך מהם בברכת ה' היא זכות מיוחדת מאד. הרבה ברכות מיוחדות יש כאן "יְבַרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶכָה". יָאֵר ה' פְּנֵיו אֵלֶיךָ וְיִחַנֶּנְךָ. יִשְׂאֵהוּ פְּנֵיו אֵלֶיךָ וְיִשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם". בברכה זו הכל מתברכים, גם מי שלא זכה להיות בבית הכנסת, כמו הנשים המטפלות בילדיהן או חולים, מתברכים בברכת הכהנים; כמו שכתוב בגמ' בסוטה (לח): שברכתם מתייחסת גם אל אחיהם שבשדות. מי שנאנס ולא היה יכול לבוא לבית הכנסת, אינו מפסיד את הברכה. כל העם כולו, מתברך ע"י הכהנים הנושאים את כפיהם, ומברכים את "עמו יִשְׂרָאֵל" כל עם ישראל.

כולם נכללים בברכה, חוץ מקבוצה אחת: הכהנים עצמם. נראה כאילו שהם מפסידים את הזכות הגדולה - להתברך בברכת כהנים. ונשאלת השאלה ומה עם הכהנים עצמם, למה ייגרע חלקו? זו לא שאלה שלי, אלא של הגמ'. הגמ' בחולין (מט.) שואלת: "למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, לכהנים עצמם לא למדנו?"

ההבטחה לדורות

כדאי לשים לב לתשובת הגמ', כי היא פותחת לנו צוהר חדש בעבודת ה'. אומרים חז"ל, נכון, אבל הכהנים אינם זקוקים לברכות אלה, כי הם מקבלים את הברכות שלהם ממקום אחר לגמרי: אומר רב נחמן בר יצחק, "וְאַבְרָהָהּ מִבְּרַךְךָ" (בראשית יב ג) זהו מקור הברכה לכהנים. בתחילת פרשת לך-לך, הקב"ה אומר לאברהם אבינו: "וְאַבְרָהָהּ מִבְּרַךְךָ", וכביכול הקב"ה אומר לכהנים "אתם הכהנים מברכים את עם ישראל - אז אני אברך אתכם, עלי לברך את מי שמברך את בניי". למדנו מדברי הגמ' יסוד גדול, אותה ברית שה' כרת עם אברהם לברך את מברכיו, לא היתה רק עם אברהם אבינו, אלא גם עם זרעו אחריו, מי שמברך אותם זוכה לברכת ה'.

הגוי המנומס

בתוס' בחולין (שם) מביא מהירושלמי שנכרי אחד נתן שלום לרבי ישמעאל, אמר לו ר' ישמעאל; מלתך כבר אמורה, פירוש, איני צריך להחזיר לך שלום, שברכתך כתובה מ'וְאַבְרָהָהּ מִבְּרַךְךָ". תקשיבו, כשגוי אומר ליהודי "בוקר טוב", או "שיהיה לך יום טוב", או "בהצלחה" - עבור הגוי הזה כבר יהיה יום זה יום מבורך בהצלחה מהקב"ה. ויש כאן חידוש, אפילו אם הכוונה שלו שטחית ביתר, הוא יקבל שכר על ברכתו. הלא הגוי שבירך את ר' ישמעאל גם כן לא עשה זאת עם כוונות מיוחדות, הוא לא הניח את ידיו על ראשו של ר' ישמעאל והזיל דמעות

באמת, לא רק בקרים טובים חלולים וריקים. לכן כדאי לנו שיהיה זה עיקרון אצלנו - להתכוון למילים שיוצאות מפינו. ננטוש את הריקנות שבאיחולינו וברכותינו, ונרגיל את עצמנו לברך את חברינו באמת. "שארחת הבוקר שלך תתעכל היטב", "שלא תפסיד את האוטובוס", שיהיה לך יום חלק ושמח" - כאלה הן ברכות "בוקר טוב" ראויות לשמן! ואין זה משנה כלל שהמתברך לא שומע מה אנו חושבים, כי יש מישהו אחר שכן שומע.

אני יודע שכל מה שאנו מדברים עלול להישמע מגוחך לאנשים שמעולם לא חשבו כך. זה יראה להם מוגזם, ורחוק מן השכל. אבל כך היא דרכו של עולם, כל מי שיותר טוב מחברו - נראה לחברו כקיצוני או "פנאט". מי שאוכל רק כשר, הוא פנאט למי שלא אוכל כשר. ומי שמקפיד לאכול דווקא "גלאט", נראה כמגזים למי שאוכל כשרות רגילה. אז גם מי שמברך "בוקר טוב" עם כוונות שלמות בראש, נראה "קיצוני" למי שמעולם לא חשב לעשות כן. תפקידנו הוא להתרומם מעל ההמון ולנצל הזדמנויות לשלמות שאנשים לא מבחינים בהם, ולא משנה מה הם חושבים על כך. זו הדרך להצלחה.

הקב"ה מקשיב לכל הברכות והאיחולים שאנו אומרים במשך החיים, וחוזר ומברך אותנו באותו אופן בדיוק. וְאֶבְרַכְךָ מְבַרְכֶיךָ. ככל שבכותינו יהיו בעלות משמעות גדולה יותר, כך תגדלנה בחשיבותן גם הברכות שהקב"ה ישפיע עלינו.

"חזרה" על ברכות

נאמר שאתם פוגשים מכר שלכם, ומברכים אותו ב"מזל טוב". ברוב הפעמים אנו רק מקיימים את ה"טקס" המקובל, ניגשים למי שעשה שמחה ואומרים לו מזל טוב. רוב הברכות והאיחולים הנשמעים בינינו הן כאלה, נאמרות לשם הנימוס גרידא. אז דבר ראשון, להשתדל לומר את ה"מזל טוב" עם כמה שיותר התלהבות, אפילו רק בשביל לעשות רושם. אין שום בעיה בזה, תמיד טוב שרוצים לעשות רושם טוב.

אבל עכשיו נעלה לשליבה השנייה בסולם: אחרי שאיחלנו לו את איחולינו הלבביים ועשינו עליו רושם טוב, נפרדו דרכינו. אז אחרי שמתרחקים עשר פסיעות, והוא כבר לא שומע אותנו - חוזרים על המילים שוב! "מזל טוב! שיהיה לך הרבה נחת!" היזהרו מאד שלא ישמעו אתכם מדברים אל עצמכם, כי אנשים לא מבינים גדלות, אלא לועגים לה. אבל אל תיתנו לזה למנוע מכם לגדול.

והוסיפו תוספות על הברכות שבירכתם אותו, כמה שיותר - יותר טוב. "שה' ימציא לך מספיק כסף לכסות את הוצאות החתונה. ושבתיך והחתן שלה יחיו בשלום זה עם זה. ושתמצא שידוכים הגונים גם לשאר ילדיך". או, עכשיו אתה כבר מדבר! עכשיו אתה לא מברך בשביל הרושם או הנימוס, אלא אתה באמת רוצה שה' יברך אותנו. ואתה מקיים בזה את העיקר הגדול שעל-פיו הקב"ה מנהל את העולם - וְאֶבְרַכְךָ מְבַרְכֶיךָ.

מהו באמת "א גוט שאבעס"?

זהו מנהג שעובדי ה' יכולים לסגל לעצמם ללא כל מאמץ כמעט, והוא זמין כל הזמן. בשבת כל היום בין כה וכה אתה מברך אנשים "גוט שאבעס, גוט שאבעס". האם לא חבל להפסיד את ההזדמנויות האלו? אז במקום לשכוח מידיך מיד לאחר שברכת אותו, אחרי חמש שניות חזור שוב על הברכה; אמנם הוא לא שומע, אבל אתה מברך אותו עם כוונה. ומותר גם להוסיף כוונות בשעת הברכה! פירוש המילות, עם "רש"י ותוספות'. כמה ברכות אפשר לכלול ב"גוט שאבעס"!

מה שלמדנו קודם, זה נפלא! את הברכה הזו, ועוד יותר ממנה תקבל מהקב"ה, ברכת ה' תחול על ראשו של המברך!

תברך ברכת "שלום"

כמו שראינו אצל הגוי שבירך את ר' ישמעאל, גם ברכת נימוסין היא "השקעה טובה", שתניב תשואה. אבל התשואה תהיה כפי הברכה, וברכת נימוסין תביא למברך - ברכות נימוסין. אנשים יברכו אותך לשלום ברחוב! אין לזלזל בזה; הגמ' בנדרים (ח.) אומרת שמי שנידוהו בחלום יילך ויישב בפרשת דרכים ויאמרו לו שלום, ובתוס' כתב שם "ומתוך שישבו לו שלום יגינו עליו מן היסורין". הרי כמה פעמים קורה לנו שאנו עוברים ע"י מכר כלשהו והוא אפילו לא חונן אותנו בניד ראש, ואנו חושבים לעצמנו "מה הבעיה של האיש החמצמץ הזה? וכי הוא לא יכול להגיד שלום?" אז אולי הבעיה היא בנו, אנו עצמנו לא מתייחסים אליו! כי אם היינו מברכים אותו אפילו רק ברכת נימוסין לא מחייבת, בודאי הקב"ה היה משיב לנו מידה כנגד מידה, ואנשים היו מברכים גם אותנו בברכת שלום.

הגמ' (ברכות נד.) אומרת שמשום כבוד הבריות "התקיני שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם", הערב כשתצאו מכאן ותפגשו אדם שאתם מכירים, אמרו לו "שלום" שהיא ברכה בשמו של הקב"ה (שו"ע או"ח פט ב.). לא "אהלן", לא "היי" ולא "הלו". אחד מגדולי ראשי הישיבות באמריקה, רבי זאב גוסטמן זצ"ל, שמע פעם מישהו אומר לחברו "הלו". אז הוא שאל אותו, "וואס עפעס 'הלו'? [למה אמרת 'הלו'] אמור 'שלום' עליכם", ברכה עם משמעות".

וזו רק השלב הראשון, הדרגה הראשונה בסולם. אם נתחיל לחשוב ולהתכוון למה שאנו אומרים, אז אנו מקיימים וְאֶבְרַכְךָ מְבַרְכֶיךָ כמו שה' רוצה שנקיים. כשאומרים "שלום", נכניס לזה מעט מחשבה, קצת כוונה מעשית במילה "שלום", שלום-בית ועוד הרבה דברים רבים כלולים ב"שלום", וכדאי לנו להתרגל לחשוב עליהם בעת שמברכים מישהו ב"שלום": בפעם אחת תכווין, שכל הבריאה תהיה בשלום איתך; שלא יהיו לך שום אויבים, אפילו החיידקים והוירוסים שרוצים לפלוש לגופך ולעשות לו כל מיני בעיות - שישלימו איתך ולא יזיקו לך". גם בריאות נכללת ב"שלום". ובפעם אחרת תכווין - שלא יהיו לך שכנים רעים. שכנים רעים יכולים לגרום צרות גדולות. כ"כ הרבה כלול בברכה הפשוטה הזו! שלום "קטן" לחבר יכול להיות הזדמנות להישגם גדולים.

מה באמת הפירוש ב"לילה טוב"

אפילו ברכת "לילה טוב" היא ברכה מעולה מאד. המילים האלה צריכות לקבל פירוש מוחשי במחשבתנו. "לילה טוב" פירושו שתגיע בשלום הביתה, ושלא יכאב לך הגב משינה בתנוחה לא נכונה, או ממזרן רך מידי. ושלא יארע שום צער במשך הלילה, לא שריפה ח"ו וגם לא פיצוץ בצנרת הביוב. פיצוץ כזה באמצע הלילה אינו דבר נעים כלל; צריך להיכנס עם הפיג'מה לתוך בריכה של מי-יודע-מה, ולנסות להשיג אינסטלטור באמצע הלילה. כשאומרים "לילה טוב" מתכוונים לכל זה, שתישן טוב ותקום רענן ומלא כח, ושאיך אחד לא ייכנס לביתך בלי רשות במהלך הלילה.

תן מעט מחשבה

הרי בכל מקרה אומרים "בוקר טוב" לאנשים, אז למה לא להכניס שם מעט מחשבה. בקרים טובים הם חשובים מאד. אנו רוצים שיהיו לנו הרבה בקרים טובים בחיים. ושיהיו טובים

ארוכים! ושבעליהן יהיו תלמידי חכמים גדולים. ברכו אותן! כל העולה על רוחכם תגידו עליהן. והפכו את זה להרגל!

לברך את עמו ישראל באהבה

למדנו עד עתה כמה גדול ערכה של כל ברכה, אבל יש כאן עוד חלק חשוב מאד, ברכה שלמה היא ברכה "בְּאֵהָבָה", נברך מתוך הרגשת השמחה הגדולה שאני שמח בשמחתו של הזולת. לאהוב את ישראל עד כדי ששמחים באמת בטובתם של אחרים.

כדי להגיע לזה, נדרשת חכמה גדולה, להבין כמה עם ישראל חביב ואהוב בעיני ה'. "אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל", "אֵהָבָה רַבָּה אֶהְבֶּתְנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, חֲמִלָה גְדוֹלָה וְיִתְרָה חֲמִלָתָ עָלֵינוּ".

כמה שאפשר לאהוב מישהו בעולם הזה, זה לא מתקרב אפילו לעוצמת האהבה של ה' לכל אחד ואחד מישראל. הקב"ה אוהב את ישראל יותר מאשר את כל הבריאה כולה, כמו שכתוב בפסוק: "הֵן לָהּ אֱלֹהֵינוּ הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁמַיִם ... רַק בְּאֵהָבָה יִשְׂרָאֵל ה' לְאֵהָבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֹס מְכַל הַעֲמִים כִּי־הֵן הַזֶּה" (דברים י ד). יש מיליארדי מיליארדים של עולמות וכוכבים, אין לנו אפשרות אפילו לשער את כל העולמות האלה, וכולם שייכים לקב"ה. ואומר לנו הקב"ה, למרות כל זאת - רק בכך בחרתי. הכל שווה לכלום בעיני, רק אתם גורמים לי נחת. זה פסוק מפורש, אי אפשר להתעלם ממנו.

לאהוב את מי שה' אוהב

כדאי להתבונן בפסוק זה ככל שנוכל, כי הוא הפנימיות של כל מה שדיברנו כאן היום. אנו מברכים לא בגלל שאנו רוצים לקבל את ברכת ה' בעצמנו, ודאי שגם את זה אנו רוצים, אבל העיקר הוא שאנו חפצים בטובתם של אחינו בני ישראל. האהבה לאחינו שמתוכה מגיעות הברכות, היא זו שמכניסה את ברכת ה' גם לחיינו אנו.

המסילת ישרים כותב (פרק י"ט) כותב ש"אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל". מתוך זה מגיעה הבטחת ה' לברך את מי שמברך את ישראל.

אין לנו ברירה, חייבים להחזיר לעצמנו אהבה ליהודים שומרי תו"מ. לאהוב אותם ולחפוף בטובתם. רואים אדם לבוש בלבושם של יהודים יראי ה' - עוד לפני שרואים מי זה, לומר "אני אוהב אותו. שה' ייתן לו הצלחה ברוחניות ובגשמיות!" אח"כ כשמתקרבים ורואים מי הוא, אולי נגלה שזה ההוא שעצבן אותנו שבע שער, אבל לא משנה - בכל זאת אני אוהב אותו! הוא שייך לי.

וכך הליכה פשוטה לצרכייה נהפכת להליכה בדרכי ה'. "מה הוא אוהב את ישראל, אף אתה אוהב את ישראל!" צאו להליכה ברחוב בר אילן או ברחוב רבי עקיבא, ועל כל מי שעובר לידיכם חישבו, או יותר טוב לומר בפה: "אני אוהב אותו, שהקב"ה ישלח לו ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו וייתן לו חיים ארוכים ושמחים".

ברכה מבעד לחלון

עומדים על יד החלון, וכשרואים יהודים חרדים אומרים "בְּרַכְּם טְהָרָם, רַחֲמֵי צְדָקָתְךָ, תְּמִיד גְּמִלִם!" בלב מלא אהבה, לרצות בטובתם. לפעמים העיניים נתקלות באם יהודיה שדוחפת עגלת תאומים, על הידיות משני הצדדים תלויים עוד שני זאטוטים, והיא רודפת אחרי הגדול שמסתובב סביב.

זו הזדמנות! היא מגדלת משפחה יהודית, היא נושאת בעיקר העול של גידול בנים למקום! אז למה להיות קמצנים? מדוע לא להמטיר על ראשה מטר של ברכות ואיחולים? היא

שהתפילות יהיו בכוונה כראוי, שתצליח בלימוד התורה בשבת, שהסעודות והמנוחה יהיו עם נועם השבת.

כיצד לברך מרחוק

עוד דוגמא להפיכת אירוע יומיומי ליהלום: קיבלתם הזמנה לחתונה של בן של ידיד מלפני שנים רבות, אין לכם שום כוונה להשתתף בה. מה אכפת לך לברך את החתן ואת הכלה רגע לפני שאתה מניח את ההזמנה מידך? אתה יכול לומר, "אני מאחל להם חיים טובים וארוכים ביחד". ואם אתה רוצה לפרט קצת, אמור גם "שהשכינה תשרה בביתם, שיזכו לבנות בית של תורה, ויזכו לבנים תלמידי חכמים, ולדורות ישרים ההולכים בדרכי ה'". ואם תעשה כן, דע שאתה בדרך הצלחה בחיים. לחפוף בטובת הזולת בלי ידיעתם, זו דרך בעבודת ה', דרך להשגת שלמות.

וכי הוא חייב לשמוע?

דבר זה למדתי מאדם גדול. הסבא מסלבודקא זצ"ל הלך פעם עם תלמידיו ברחוב, וכשעבר ע"י אחד הבתים שהתגורר בו אברך מהכולל, הוא פנה לבית ואמר: "גוט מארגען" - בוקר טוב. אחרי כמה דקות כשעבר ע"י בית אחר, שוב אמר לכיוון הבית "גוט מארגען". וכך עשה כמה פעמים. שאל אותו אחד מתלמידיו, "אבל אף אחד לא שומע?" השיב לו הסבא, "צו דארף עהר הערען?" [וכי הוא חייב לשמוע?] השומעים אתם? "וכי הוא צריך לשמוע?" אני מחשיב זאת לגדלות, דבר מדהים למדנו כאן!

וכי אומרים "בוקר טוב" רק בשביל הנימוס? איזה בזבז של ברכות! כשעוברים ליד ביתו של ראש ישיבה, או של תלמיד חכם, או כל יהודי שומר תו"מ - נאמר ברכה ליושבי הבית "גוט מארגען!" הנקודה בברכות היא לא שהוא ישמע אותנו מברכים אותו, אלא שהקב"ה ישמע ויראה כמה אתם אוהבים את בניו, וכמה אתם חפצים בטובתם. ודרך אגב, אתם זוכים לברכה בעצמכם, בגלל הבטחתו של הקב"ה "וְאֶבְרַכְּהָ מְבַרְכֶיךָ".

יבורכו מבורכים

כשהמתברך אינו שומע אותנו, הברכה אמיתית הרבה יותר. כשעוברים על יד ישיבה, בית המדרש שהוגי תורה נמצאים בו יומם ולילה, היודעים אתם איזו הזדמנות זו? אל תבזבזו אותה. כשתראו את התלמידים נכנסים ויוצאים, אמרו: "יבורכו כל תלמידי הישיבה, יבורכו ראשי הישיבה ומנהליה. וגם ההורים שלהם, והילדים של האברכים. שכולם יזכו לחיים טובים וארוכים". התפללו שהתלמידים יבינו היטב את השיעורים, התפללו עבור כל התלמידים, ובמיוחד עבור אלו שקשה להם והם מאוכזבים ומיואשים. "ה', אנא תן דעת לכל תלמידי הישיבות, שיבינו היטב את לימודם. עזור להם להבין את השיעור, עזור להם להבין את הגמרא".

אז בפעם הבאה שתעברו על יד "בית יעקב", ותראו את הילדות משחקות בחצר, ולמרות החום הן לבושות בצניעות עם גרביים ושרוולים ארוכים - איזה מחזה יפה! אלה הן אמהות העתיד שלנו, הן "צאן קדשים"! איך אפשר לעבור על ידם ולא לברך אותם ברכה נדיבה מעומק הלב?

וכי זה עולה כסף? למה להתקמצן על הברכות?! זו ההשקעה הזולה והמשתלמת ביותר עבורכם. ברכו אותן שיצליחו בלימודים, ושיהיו בריאים, ושתשרה שמחה בביתן, ושכל אחת מהן תמצא זיווג טוב בזמן הנכון, ושיהיו להן הרבה ילדים טובים וצדיקים, ושלא יחסר להם כסף, ושיחיו חיים

- מקומך אתי לנצח". ככל שנמטיר יותר ברכות על ישראל, כך שפיע ה' עלינו את ברכותיו, בעולם הזה - ובעולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

"אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׂה אִשְׁתּוֹ וּמַעַל בּוֹ מַעַל" (ה, יב)

החטא החמור כל כך של ניאוף, שעליו חל חיוב מיתה (ויקרא כ, י), מוגדר כאן לגנאי כעוון של סטייה מנאמנות לבעלה. באמת, הקב"ה מחייב על עוון זה עונש, אולם נכלל בחומרת העבירה חוסר הנאמנות. גם הנואף מחוייב מיתה לא רק מפני שהכשיל את האשה במעשה זה של בגידה, אלא גם מחמת אשמתו שלו בבגידה ובחוסר נאמנות לזכויותיו של רעהו. על כן, כאשר אשת פוטיפר ניסתה לפתות את יוסף, הוא נימק את סירובו לה בשני טעמים: האחד, "הֲנָ אֲדַנִּי לֹא יָדַע אֶתִּי מִה בְּבֵית וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדִי וְכוּ' וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת", והשני, בהוסיפו "וְחָטַאתִי לְאֱלֹקִים" (בראשית לט, ח-ט). כאן רואים אנו את חשיבותה העצומה של האנושות, וכן החשיבות המכרעת להקפיד לשמור על זכויות רעהו. ומעבר לעקרונות אלו ניצב ה' עצמו ודורש שהם ישמרו, שאם לא כן עתיד הוא להביא את העונשים החמורים ביותר. על כן הנאמנות לבעלה היא נאמנות לה'.

מִיֵּן וְשָׂכַר יָזִיר (ו, ג)

אזהרה מיוחדת זו הינה המלצה לכל אדם, אבל לנזיר זו איננה המלצה בלבד אלא הוא חיוב גמור. וכל זאת מפני שהוא מעיד בעצמו שהוא משתוקק לעשות מעל ומעבר לחובתו, לפיכך, כתגמול, הוא זוכה להיות מחוייב אף יותר לאיסורים כגון הזגים והחרצנים. ככל שהאדם בוחר להתקדש יותר, כך ה' תובע ממנו יותר. מאחר שישראל בחרו בקדושה יתירה, תבע מהם ה' דינים ייחודיים.

נָזַר אֱלֹקִיו עַל רֵאשׁוֹ" (ו, ז)

פריעה מכוונת זו של שער הנזיר הינה דוגמה למחויבותו המוחלטת לה' במשך תקופת נזירותו. אולם מחויבות זו היא גם הסיבה לאיסור גילוח השער של, למען לא יפגום ב"נזר אלקיו על ראשו" (ו, ז). גידול השער הוא גילוי של חסדו המיוחד של ה' על אותם המקדישים עצמם אליו ואפילו זמנית: "נזר אלקיו". על כן כשהאדם חושב על ה' ולו לרגע, הרי מזה כבר זכה לאור גדול, "נזר אלקיו" עליו. "צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם" (ברכות יז). לעתיד לבוא, בעולם הבא, משום שהם הקדישו את עצמם לה', אותן עטרות הן דעת ה' שהשיגו הצדיקים בעולם הזה - (רמב"ם, הל' תשובה ח, ב).

"לְאִבּוֹ וּלְאִמּוֹ וּלְאִחֵיו וּלְאִחֹתוֹ לֹא יִטְמָא לָהֶם בְּמַתָּם כִּי נָזַר אֱלֹקִיו עַל רֵאשׁוֹ" (ו, ז)

בדבר הזה דומה הנזיר לכהן הגדול (ויקרא כא, יא). דמיון מפליא זה בו הנזיר מוחזק מוסבר בטעם "כִּי נָזַר אֱלֹקִיו עַל רֵאשׁוֹ". הטעם המשותף לאותה קדושה עצומה הן של הנזיר והן של הכהן הגדול היא העובדה ששניהם חושבים על ה' יותר מאחרים. זהו הנזר שלהם: "נזר אלקיו על ראשו". הכהן הגדול מוכתר בציצץ הזהב על מצחו (שמות כח, לו), והנזיר מוכתר בשער, אך הכתר האמיתי ששניהם נושאים במשותף הוא

לא צריכה לשמוע, אבל אנחנו נאמר לה מבעד לחלון "שתהיה לך נחת מכולם! שתרקדי בחתונות של כולם! וגם בחתונות של הנכדים! שתהיה לך פרנסה ברווח וגידול קל! שתמצאו בקלות שידוכים טובים לכל הבנים והבנות". מדוע לא? זה עולה כסף? המאזן בחשבון לא ישתנה, אתם יכולים לבדוק.

מכרה יהלומים

אבל יש חשבון שכן ישתנה מכך. כי כשיגיע הזמן והוא יצא מבית הלוויות בדרכו האחרונה, הוא ישאיר הכל מאחוריו. כל רכושו כבר אינו שלו, וכל החסכוניות בבנקים כבר לא יעזרו לו. לא עו"ש ולא פרי" ולא פק"מ. מלבד חשבון אחד: חשבון ה"מע"ט". המעשים-טובים שלו ילכו עמו לכל מקום. ולברך את עם ישראל באהבה הוא אחד המעשים הטובים ביותר שאפשר לעשות כאן בעולם.

לא חבל שהעולם לא מספיק יודע את כל זה? הרי זה מכרה יהלומים! אם היה לך מכרה יהלומים בחצר, אבל לא ידעת עליו; והנה מגיע מישהו ומגלה את עיניך. אתה יוצא לחצר עם דלי וכף ותוך כמה דקות נהיה מיליונר!

זהו העולם הזה, כולו מכרה יהלומים אחד גדול! אבל זה לא מועיל למי שלא מתכופף להרים אותם. כשבאו לראשונה אנשים מאירופה לדרום אפריקה, הם גילו שם מכרה יהלומים גדול - "מכרה קימברלי". היהלומים פשוט התגלגלו שם על הארץ, רק היה צריך לפקוח עיניים ולחפש והיית מוצא יהלום פה ויהלום שם. זהו בדיקת העולם שלנו, ואם רק נלמד לזהות את היהלומים, נוכל בקלות לקיים את מטרת באתנו לכאן - לאסוף כמה שיותר יהלומים כאלה ולהביאם למעלה.

ברך את אחיך

היום אני מדבר על דברים קלים! למדנו היום על דבר גדול מאד שהוא קל מאד להשגה. והרווח עצום מאד. וזהו הדרך של "לְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאֶהְבָּה". וכשאני אומר "דרך", כוונתי שצריך לקחת את הדברים שדיברנו, לחשוב עליהם, שיעשו רושם במוחנו, ולבדוק כיצד ליישם אותם בחיי היום יום. עם מעט מחשבה ותכנון, אפשר לחיות חיים של "וְאֶבְרַכְּהָ מִבְּרַכְיָךְ". מה קשה בזה? זהו אחד הדברים הקלים ביותר בעולם, לברך את אחינו היהודים.

הבעיה היא שאנו הולכים בדרך חיינו וכל הזמן חושבים על מה שאין לנו. "לו רק זה וזה היה קורה, לו רק הייתי כמו ההוא - אז הכל היה טוב". ובשקיעותנו ברחמים עצמיים, איננו שמים לב כלל היכן אנו נמצאים, איננו מרגישים שאנו מהלכים בתוך מכרות יהלומים. וכשמגיע הזמן להיפרד מן העולם, אנו עלולים למצוא את עצמנו בידיים ריקות ח"ו.

לא היתה לי הזדמנות...

האדם מגיע לשערי גן עדן, ושומר הפתח אומר לו: "בא נראה מה הבאת". והוא עונה, "הידיים שלי ריקות, לא הבאתי כלום. לא היו לי ההזדמנויות שהיו לאחרים". אומר לו המלאך, אוי חבל! כל החיים הלכת במכרות יהלומים, כל מה שהיית צריך לעשות הוא להתכופף ולהרים! למה בזבזת את החיים?" ה' אוהב את מי שאוהב את ישראל. וכשנחזור אליו אחרי מאה ועשרים והוא ישאל אותנו את השאלה הנוראה: "מה הצלחת להשיג בעולם אליו שלחתי אותך?" נוכל לענות לו: "בירכתי יהודים". "אם כן", יאמר ה', "אתה משלי! אני הוא זה שמברך את ישראל ואוהב אותם, הלא ה' יְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם!" (תהילים כט יא), אם אתה עשית כמוני, אם 'עזרת' לי

- בכוח זרוע, וזה דבר שקרה שוב ושוב בהיסטוריה, הרומאים עשו שמד, והרבה יותר מוקדם בגלות יון אנטיוכוס עשה גזרות שמד. הרמב"ם מכנה את הקבוצה הזו כת האנסים, אלה שמנסים לכפות עלינו. שוב ושוב הם ניסו, במדינות אירופה, בספרד ובפורטוגל, הם גררו אלפי יהודים למזבח הטבילה בעל כורחם. הם לקחו את ילדי היהודים מהוריהם. זה קרה שוב ושוב. ניקולאי צורר היהודים, הצאר הרוסי לקח את ילדים יהודים מהוריהם. הוא ניסה לגדל אותם כגויים. זה כת האנסים, זו קבוצה אחת - הקבוצה שמנסה לאלץ אותנו להתרחק מהתורה. קבוצה אחרת; הם אלה שמתווכחים נגדנו, אלה שתוקפים את דתנו. אלה כוללים את הפילוסופים של יוון, את האקדמאים, או מה שמכונה מדענים של ימינו, את הקהילה האקדמית של היום, כמובן, כוללת את כל העיתונים ואת כל בתי הספר. זו הקבוצה השנייה, והוא מכנה אותם כת הטוענים, הקבוצה שמנסה לשכנע אותנו לנטוש את ה' עם הטענות שלהם נגדנו. והקבוצה השלישית היא כת המתדמה, אלה שמחקים אותנו, הדתות שמחקות ומזייפות את הדת של עם ישראל.

עם השלושה האלה אנו חייבים להתמודד במהלך ההיסטוריה שלנו. והרמב"ם אומר דע לך שכולם יאבדו, כולם ילכו לאיבוד! אפילו אם בתקופה מסוימת נראה שיש להם כת, הצלחה, ונצחונות, עליך לדעת הכל זמני, יש לדבר סוף וזה לא יימשך לנצח. הבורא יתברך, הבטיח לנו לנצח נצחים - שבכל פעם שאויבים יקומו עלינו; בין אם מדובר בשמד או בניסיון כלשהו אחר נגדנו, הקב"ה יגרום להם להסתלק ולהיעלם.

בנינו יגדלו על תלמודו!

הרמב"ם מדבר שם על הקנין הנצחי של מעמד הר סיני ש"כל מי שיוצא מדרכה של התורה שניתנה לנו בסנינו הוא לא שייך לזרע של אותם אנשים שקיבלו את התורה". ביאור הדבר הוא, שלמעמד מתן תורה הייתה השפעה כה עוצמתית על עם ישראל, עד שהפכה אותם לנצחיים באמונתם. זה נכנס לעומק טבע החיים שלהם ושל דורותיהם, עד כדי כך שאם בכל זאת רואים שמישהו עזב את דרך התורה, זה סימן לכך שאביו לא עמד בהר סיני. ואז הוא קורא לאנשי תימן לעבוד על עיקר אחד חשוב מאוד של התורה, שהיא אחת הצורות הגדולות ביותר להתחזקות באמונה בכל העת.

"וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו אותו, וציוונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו, הוא מה שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך. יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב'. וראוי לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והודורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו, והטענה המביאה לידי אמת, וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקב"ה שנאמר 'כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך'".

כלומר: דברו על גדולתו והדרו של מעמד הר סיני בפומבי, בבתים ועם משפחותיכם, הדבר הגדול הזה הוא אחד החשובים מכל הנושאים שהיהודי צריך לזכור, בכל יום ויום לא רק בשבתות, תמיד ולנצח נצחים. למדו את זה לילדיכם - כדי שיגדלו על תלמודו - כדי שהם יגדלו במחשבות של מעמד הר סיני במוחם, הקב"ה, שהוא הטוב מכל העדים, מעיד שמעולם לא היה יום כזה, ולעולם לא יהיה יום כזה.

ידיעת ה'. לעולם הבא "צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם" (ברכות ז, א). "עטרותיהם בראשיהם" משמעותו הידיעה שהם השיגו את תכלית חייהם לעולם הבא (רמב"ם, הל' תשובה ח, ב). דעה זו, אשר היא הכרת ה' וידיעתו, היא הכתר האמיתי. "ראשית חקמה יראת ה'" (תהלים קיא, י): "מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענוה עקב לסולייסה" (ירושלמי שבת א, ג), המלמדנו שיראת ה' היא העטרה ("ראשית חקמה") לחכמה. כהן הדיוט רשאי לטמא עצמו לקרובו המת. משום כך הנזיר קדוש יותר, באשר הוא אסור להיטמא אפילו לקרוב משפחתו הקרוב ביותר.

"יברכך ה' וישמרך" (ו, כד)

"יברכך ה'": הרי כשהנהנים מברכים זה לא שהברכות שלהם שמשפיעות, אלא הכהנים מתפללים לה' שהוא יברך את עם ישראל, אפילו בשעה שבני ישראל שאינם מבניו של אהרן רוצים לברך את רעהם, כגון באמירת "שלום עליכם" או "צפרא טבא", הם ינהגו כמנהג הכהנים ויתבוננו בדעתם שה' הוא שאמור להעניק "שלום עליכם" ושה' הוא אשר צריך להשפיע "בוקר טוב". אפילו עלי הכהן הגדול ברח את חנה לא רק שתזכה להיפקד בבן, אלא עלי אמר: "ואלקי ישאל יתן את שלתך" (שמואל א, א יז). רק כאשר "ושמו את שמי על בני ישראל, ואני אברכם" (ו, כז).

"ושמו את שמי" (ו, כז)

נציין שבשלושת פסוקי הברכות (ו, כה, כו, כז) הכהנים מזכירים את שם ה' בכל אחת מהברכות (במקום לומר רק "יברכך ה' וישמרך, יאר פניו אליך ויחנך, ישא פניו אליך וישם לך שלום..."). לשון זה נועד להדגיש את ההכרה שרק ה' לבדו מתייחס אל הברכות, ולא הכהנים או כל סיבה אחרת. השומעים אמורים להאזין לחזרה של שם ה' וללמוד מכך שכל הברכות כולן הן מאיתו יתברך לבדו. לפיכך יכולים אנו להוסיף לפסוק את הרעיון הבא: "והם (הכהנים) ימשיכו תמיד לשאת את שמי על בני ישראל" ללמד שכל הברכה בעם תלויה בהכרה של בני ישראל את שם ה' בכל עת, ומכיון שבני ישראל מאמינים בקביעות בשם ה', הוא יברך את ישראל. לכן אנו מנצלים בכל עת שמחה את ההזדמנויות להשמיע את שם ה' להזכיר את שמו ולהודות לו, באשר זה גורם לברכות: "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֵּר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלַיךְ וּבְרַכְתִּיךָ" (שמות כ, כ).

נוכל לעמוד על חשיבותו הייחודית של תפקיד זה, של ברכת כהנים, מהפסוק (דברים י, ח): "בְּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ה' אֶת שְׁבֵט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת אַרְוֹן בְּרִית ה' לְעַמְד לִפְנֵי ה' לְשָׂרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁמוֹ". העבודה כוללת תפקידים רבים, אולם הברכה בשם ה' היא כה חשובה שהיא מוזכרת בנפרד.

חג השבועות

מתן תורה - עמוד האמונה

וכל הרשעה כרגע תאבד!

נביא כאן מדברי הרמב"ם באיגרת תימן, הוא כתב איגרת זו ליהודי תימן לעודד אותם להחזיק באמונתם בעת שהיתה שם שעת שמד. בתחילת דבריו הרמב"ם קובע כי ישנם שלושה אויבים העומדים בפני עם ישראל. מי הם? הראשונה היא הקבוצה שמנסה לכפות עלינו לזנוח את האמונה על ידי שמד

שנהיה המיעוט מכל העמים למטרה זו. "כי אתם המיעוט מכל העמים" (דברים ז, ז). אנחנו העם הקטן ביותר, וממילא אנחנו מיעוט. והמטרה של זה היא שנצטרך להשיב מלחמה נגד ההשפעה, ההשפעה הכובשת של רוב גדול.

אנו לומדים בתורה, "לא תהיה אֶחָדֵי רַבִּים לְרַעַת" (שמות כג ב) - ונכלל בזה גם ההוראה שלא להחשיב את העובדה שיש סביבנו המון גויים שבעים אומות העולם כופרים בה'. זהו המבחן שעל עם ישראל לעבור במשך שנות ימות עולם. וזו הסיבה שהקב"ה נתן לנו את המתנה הגדולה שלו, את מתנת ההזדמנות "לעמוד בניסיון", לעמוד על דעתנו ולסרב להיות מושפעים מכוחם של המספרים. אנו צריכים להשתמש בשכל, ולהכיר בחולשה והריקנות של כל הטענות שלהם.

עכשיו ציטט הרמב"ם משיר השירים (ז א) "שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשׁוֹלְמִית" - על מה מדובר בפסוק ההוא? על "השולמית", היא האומה המושלמת שמחפשת את ה'. פעם שכנינו של ה' יתברך שרתה בקרבנו בגלוי, בארבעים שנות המדבר, כל יום ראינו את ענני הכבוד. אבל מאז שחטאנו וגלינו מארצנו חרב מקדשנו והשכינה בהסתר, "וְאֶנְכִי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיֹום הַהוּא" (דברים לא יח). ומאז עם ישראל מסתובבים ומחפשים את ה'.

אשרינו שאנו מחפשים את ה' - "יִשְׁמַח לִבִּי מִבְּקִשֵׁי ה'" (תהלים קה ג). עלינו להיות שמחים שאנחנו אלו שמחפשים את ה'. אבל עדיין לא מצאנו, אנחנו עדיין ממשיכים לחפש, אנו מחפשים ומבקשים מה' יתברך ש"וְהוּא יִשְׁמִיעֵנו בְּרַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָל חַי לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹקִים". אנחנו מחכים שוב לשמוע את הקול הזה שוב כמו ששמענו בהר סיני (קדושה מוסף). "יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ" - שנזכה שוב פעם שכביכול הקב"ה ינשק אותנו בנשיקות פיו - כמו שהוא נשק אותנו בהר סיני (שיר השירים א ב). אנחנו מחפשים את ה', אנו רוצים להיות קרובים אליו יותר.

אומות העולם מפתות אותנו

אז האומות אומרות לנו מה אתם מחפשים כל כל כך, יש לנו עצה עבורכם "שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשׁוֹלְמִית", חזרו אלינו. עזבו את החיפוש שלכם, אנו יש לנו את זה כבר; יש לנו את מה שאתה מחפשים. אז הרמב"ם אמר משל - יש אישה יפה ויש גברים רשעים שמנסים לשכנע אותה, לפתות אותה, והם נותנים לה תקווה שיהיו לה חיים נפלאים אם היא תסכים לבוא איתם. אז אומות הרשעים אומרות לנו שוב שוב, "בואו אלינו, הלא יש לנו את הכל; ואת הכל ניתן לך תהיי מאושרת אצלנו." וְנִחְזֶה בְךָ אֲנִי צוֹפִים שִׁיהִיו לָנו דְּבָרִים גְּדוּלִים בְּשִׁבְלֶיךָ - כשתהיי עמנו, תפקידים ממלכתיים. והשולמית משיבה להם "מַה תִּחְזֹז בְּשׁוֹלְמִית" - איזה דברים גדולים אתם יכולים לחזות ולתת לנו? האם אתם יכולים לחזות ולתת לנו את מה שראינו כבר פעם? "כְּמַחְלַת הַמַּחְנִים" כמו אותו מפגש נורא הוד שבהר סיני?

זהו עיקרון חשוב מאוד כאן. אף אחד בעולם, אף אמונה לא טענה מעולם שכל האומה שלהם שמעה את קול האלוהות שלהם מדבר אליהם. איש מעולם לא אמר זאת. לפחות, הם אפילו לא יכלו לטעון טענה כזאת. מפני שכולם יגידו, "אתה יודע שזה לא כך. אתה לא יכול לשקר כזה שקר גלוי לעינינו." ולכן נקבעו המלים האחרונות של התורה שזה נעשה "לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל" (דברים לד יב). אלה הם המילים האחרונות בתורה שהכל נעשה "לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל". אלה מילים חשובות מאוד, כולם ראו מה קרה.

יום מתן תורה היה היום הגדול ביותר בכל ההיסטוריה, העולם נברא רק בגלל אותו יום. "וַיְהִי עֶרְבַּ וַיְהִי בֹקֶר" - מדוע היה ערב ובוקר? כל יום, העולם פעל רק למטרה אחת - "יום הששי", רק ליום השישי של סיון, יום מתן תורה (ראה רש"י: בראשית א, לא) "יום הששי. יום הששי שכלם תלויים ועומדים עד יום הששי, הוא שישי בסיון". העולם נברא למתן תורה. זה לב ההיסטוריה.

כל האומה בכללה שמעה דבר ה'

וממשיך הרמב"ם: "ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת, שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקב"ה ושתראה כבודו עין בעין, ודבר זה היה שתתחזק האמונה חיזוק שלא ישנהו משנה, ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעיתות כאלו, כשיתחדש שום רוגז או שמד על היהודים חס וחלילה".

ננסה להבין מה הייתה המטרה של זה שהשי"ת נתן את התורה בפני כל כך הרבה עדים? אחת המטרות היו כי "לְבַעֲבוֹר נִסוֹת אֶתְכֶם בְּאֵלֵי הָאֱלֹקִים" כדי לרומם אותך ה' בא (שמות כ, ז). נסות פירושו "הרם" מהמילה נשא להרים. מתן תורה בא לרומם אותנו לנצח. "וּבְעִבּוֹר תִּהְיֶה יְרָאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲטְאוּ" וכדי שהפחד מה', האמונה בה' - המודעות לה' צריכה להיות על פניכם ולעולם לא לחטוא (שם). ומה זה אומר שלעולם לא נסטה מהתורה.

מחלוקת הרמב"ן עם מלך ספרד

דבר נוסף, זה ידוע, זה מתועד - המפגש שהיה לרמב"ן זצ"ל עם מלך ספרד. הוא התעמת עם המלך שרצה להכריחו להודות כי הנצרות נכונה. הוויכוח נערך בנוכחות ציבור גדול. כשהמלך אמר לו שהוא חייב לקבל את הנצרות. הרמב"ן ענה לו: "התורה ניתנה לנו בנוכחות עם שלם, אם הקב"ה רוצה אחרת שיבוא פעם נוספת ויפנה אל כל אומתנו ויגיד לנו שהוא ביטל את תורתנו". המלך לא ענה דבר כי לא היה לו מה לענות. הרמב"ן ניצח את הוויכוח - אך נאלץ לעזוב את הארץ.

הטענה של הירח

הגמ' במסכת חולין (ס:) מביאה שר"ש בן פזי הקשה שבתחילת בריאת המאורות כתוב 'שני המאורות הגדולים', ואילו אח"כ כתוב 'המאור הגדול ואת המאור הקטן', אלא 'אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?! אמר לה לך ומעטי את עצמך, אמרה לפני רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמעית את עצמי וכו', חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח וכו', אמר הקב"ה שער זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. רק מקום אחד בתורה אנו מוצאים מילים כאלה. זו כפרה לה' יתברך!

אנו המיעוט כדי להיבחן

ומה הלימוד בזה שהקב"ה מיעט את הירח? אומות העולם נמשלו לשמש ולעומתם עם ישראל נמשל לירח, הקב"ה אמר לירח - עם ישראל, זה לא יכול להיות שהאמת תראה כל כך בקלות בעולם. אם כלל ישראל היו רבים באותה מידה כמו אומות העולם, זה יהיה קל מאוד, יהיה קל מדי להיות יהודי. אבל אנחנו לא בעולם הזה שיהיה לנו קל. מטרתנו היא לעמוד בנסיון של העולם הזה (מסילת ישרים פרק א). והקב"ה עשה

ההשפעה על כל אחד הייתה כל כך עוצמתית, מכיוון שכולם אמרו נעשה ונשמע - כולם "אמרו כאחד" - הם אמרו את זה ביחד. כולם אמרו אותה הבטחה, אותה קבלה, באותה מסירות. והם התכוונו לזה לנצח נצחים. זה נכנס לדמם וזה שינה אותם מכף רגל ועד ראש! זה שינה את הטבע שלהם, זה שינה את הנשמות שלהם, זה שינה את הגנים שלהם לנצח. זו הייתה חוויה אדירה!

החיזוק גורם להשראת השכינה

כשיש לך עשרה יהודים כולם מאוחדים כל אחד עם מטרה, כולם מבקשים לעבוד את ה' יחד, זה נותן חיזוק. אמנם זה לא חיזוק אדיר כמו שמעמד הר סיני היה, אבל עדיין יש בזה משהו ניצוץ ממעמד הר סיני. עשרה יהודים המגיעים יחד זה ריבוי, זה חיזוק! אז ה' אומר: החיזוק הזה שהתחזקתם יחד יביא שהשכינה תנוח עליכם.

ולכן הגמרא אומרת "וּבְנַחַה יֵאמֵר שׁוֹבָה ה' רַבּוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמְדָּךְ שְׂאִין הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל פְּחוֹת מִשְׁנֵי אֶלְפֵים וּשְׁנַיִ רַבּוֹת". (יבמות סד), מכאן אנו רואים שהשכינה שוכנת על 22,000 מישראל. זה סוג אחר של השראת שכינה. אם הייתם יכולים למצוא 22,000 מישראל שנמצאים יחד בפעם אחת, אז זו השראת שכינה בדרגה אחרת. והסיבה לכך שכשכל אחד רואה כל כך הרבה אנשים עובדי ה', וכל אחד מהם מבוצר חזק באמונתו, זה עידוד אדיר, חיזוק אדיר. אז הקב"ה אומר שאם זה המצב, אם יש לך את החיזוק הגדול הזה, אם אתה מתחזק לעבודתי, אני אתן לך יותר קדושה, והשכינה תשרה ביניכם.

הרמח"ל (ע"ל דרך השם ח"ב פרק ד אות ה) אומר שכאשר התכנסו 600,000 יהודים, כך אמר הקב"ה: עכשיו אני יכול לרדת על הר סיני. וירד ה' על הר סיני (שמות יט כ). עכשיו אני יכול לרדת. ה' ירד בגלל שהיו 600,000 - פשוט בגלל שהיו 600,000 בגלל זה ה' בא על הר סיני. מספר זה הביא אותם לדרגה מסוימת של התרוממות של חוזק רוחני. ועכשיו הם היו כל כך משוכנעים, וכל כך נלהבים עד שהקב"ה אמר, "אם זה המצב, אז אני אראה לכם את עצמי." וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי ה' אלוקיך. וה' החל לדבר אליהם רק בגלל שהיו 600,000!

כשאדם נפטר, אדם תלמיד חכם נפטר, אנחנו רוצים להבין כמה גדול האובדן. אז הגמרא אומרת שצריך 600,000 יהודים בלוויה כדי להדגים עד כמה גדולה האבדה של איבוד היכולת של הנפטר ללמוד תורה, לאבד את ההזדמנות להצליח במודעות ה', זה אובדן נורא. עד הרגע האחרון הוא עדיין יכול ללמוד תורה. עד הרגע האחרון הוא עדיין יכול לעשות את מצוות התורה. ועכשיו זה הגיע לסיומו. זה נגמר. כך שאפילו 600,000 יהודים זה לא יותר מדי להגיע ללוויה שלו כדי להראות איזה הפסד גדול התרחש. זה לא גוזמא - כנתינתה כך נטילתה. בזמן מתן תורה, 600,000 יהודים היו נחוצים כדי ליצור את רוח ההבנה להפנים בתוכנו איזו מתנה גדולה שניתנה לנו באותה תקופה. וכך גם בלוויה אומרת הגמרא שמספרם הגדול של היהודים הנוכחים, יעשה את הרושם הנכון על אלה שנמצאים שם, להעריך את אובדן ההזדמנות הגדולה לשרת את ה'.

סביבה של עובדי ה'

אז עכשיו אנו לומדים שחשוב שיהיה בסביבתנו הקרובה מספר גדול של יהודים חרדים. ככל שיש לכם יהודים

כששואלים אותך: כמה אנשים נכחו בהר סיני? לפחות שני מיליון. ולכן הרמב"ם אומר גדלהו על כל גדול, "דברו על מעמד הר סיני והפכו אותו לנושא החשוב ביותר בשיחות שלכם תמיד ובכל עת." לא רק בחג השבועות. כל הזמן!

והתורה אומרת (דברים ד, ט) "הַשְׁמֹר לְךָ וּשְׁמֹר נִפְשְׁךָ מְאֹד" מה? "פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ" אולי תשכח את הדבר שעייניך ראו בהר סיני. אל תשכח מה התרחש בהר סיני! "וְהוֹדִיעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בָנֶיךָ" - עליכם להודיע את זה לילדיך ולנכדיך! לדבר על זה! ולדבר על זה יותר ויותר.

מושפע בביטחון באמת שלנו

זה מביא לנושא שהוא אחד הסודות להשגת הצלחה בהעמקת היסוד של מתן תורה. להיות חדורי ביטחון ואמונה חזקה, שכל אומות העולם הן שקר וכזב, ורק אצלנו היא האמת. ונושא זה הוא כדלקמן:

הגמרא בסנהדרין (לט.) אומרת "כל בי עשרה שכינתא שריא" כאשר עשרה יהודים נפגשים יחד, השכינה שורה עליהם. בטח תגידו שהסיבה לכך היא כי יהודי הוא חלק מ"מְמַלְכֵת כְּהֵנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ", ולכן כשעשרה קדושים נפגשים השכינה צריכה לנוח עליהם. אני הולך לומר לכם חידוש, לא סותר את רעיון הקדושה, אלא רעיון אחר בנוסף לזה.

כנתינתה נטילתה

הגמרא (כתובות יז.) דנה בהחיוב של השתתפות, לא עלינו ולא עליכם, בלוויה של תלמיד חכם. ונשאלת השאלה הבאה: "כמה אנשים יספיקו בכבוד למנוח בלוויה?" אז אומרת הגמרא ששים רבוא, שש מאות אלף. למה כל כך הרבה? אומרת הגמרא נטילתה כנתינתה; נטילת התורה שנהיית כשתלמיד חכם נפטר, צריכה להיות כמו שניתנה התורה. זו אמירה מדהימה. כאשר אדם נפטר "בְּיָמֵי חַפְזֵי" הוא עכשיו חפשי מהמצוות (תהילים פח ו - נדה סא): והאיש הזה אפשר לכסות על ידי שעטנז. אין לו עוד איסורים עליו. הוא איבד את ציווי חוקי התורה.

עכשיו כדי להדגים עד כמה ההפסד גדול, צריך ששים ריבוא אנשים שיבואו להשתתף. מה ההוכחה שעבורה צריך ששים רבוא? כי במתן תורה היו ששים רבוא. וצריך ביאור, אם במתן התורה היו ששים רבוא אנשים שרצו לשמוע את דבר ה' ולקבל התורה. מה זה שייך שכאשר התורה נלקחת מאיש פרטי צריך ששים רבוא? אבל מאמר זה מגלה לנו פן חדש. היבט נוסף מדוע היו צריכים ששים רבוא במתן תורה.

הצירוף האדיר!

העובדה שהשתתפו במעמד מתן תורה כל כך הרבה יהודים שקיבלו את התורה עשתה רושם אדיר על כל אחד מהם. זה לא היה מעמד של בודדים אלא "אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ" (ישעיה מא ו). כל אחד עזר לחברו ולאחיו אמר חזק! הוא נתן עידוד לשכנו, העובדה שהיו כל כך הרבה יהודים שקיבלו את התורה, גרמה לכל אחד מהם להעמיק את ההכרח לקבל את התורה לנצח נצחים. עלינו ועל בנינו ועל זרענו לנצח נצחים.

לריבוי הנוכחים הייתה השפעה אדירה. תאר לעצמך אם היום היית יכול להיפגש עם ששים רבוא - זה רק הגברים - זה היה שני מיליון כולם ביחד. לפחות שני מיליון איש יתחברו, וכולם מקבלים את התורה. אני חושב שמישיח אולי יבוא. זו תהיה מהפכה כזו שכל העולם יזעזע! כמה גויים היו באים להתגייר! זו היתה רעידת אדמה!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה המשמעות של דברי חז"ל שלפני שה' נתן את התורה לעם ישראל הוא הציע את התורה לאומות העולם?

תשובה:

חז"ל אומרים "ה' מסיני בא, נגלה על בני עשו הרשע, וא"ל מקבלים אתם עליכם את התורה? אמרו לו מה כתיב בה א"ל לא תרצח! אמרו לו הוא ירושה שהוריש לנו אבינו וכו'. נגלה על בני עמון ומואב, א"ל מקבלים את תורה? א"ל מה כתיב בה א"ל לא תנאף! א"ל והלא כולן בני מנאפים הן וכו'. נגלה על בני ישמעאל, א"ל מקבלין אתם עליכם את התורה א"ל מה כתיב בה? א"ל לא תגנוב! א"ל זו ברכה שנתן לנו אבינו וכו'. וכשבא אצל ישראל מימינו אש דת למו פתחו כולם ואמרו: "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע". (ילקו"ש יתרו רפו). בפשוטו נראה שהקב"ה ניגש לאומות עם ספר תורה, והציע להם לקבל אותה, אבל כל אומה דחתה את התורה בטענות שונות. ככה אנשים בדרך כלל מבינים את זה אבל אנחנו לא נגיד את זה.

ברמה מסוימת, הקב"ה אכן הציע להם את דרך ה'. הקב"ה תמיד דור אחר דור שלח לאומות העולם אנשים גדולים שיודיעו להם מציאות ה' בעולם ומעבודתו. תמיד היו חסידי אומות העולם, תלמידי אברהם אבינו. הרמב"ם אומר (הל' עבודת כוכבים א ג) כי לאברהם אבינו היו עשרות אלפי תלמידים שהגיעו להאזין לו. והתלמידים הללו יצאו ולימדו את העמים את תורתו של אברהם אבינו. לאומות היו הזדמנויות רבות לשמוע דברים טובים. אבל האם הם השתקקו לדברים הטובים? האם הם הראו נכונות להתקדם? לא! הם לא התעניינו. אז מה תהיה המטרה להמשיך איתם הלאה. הם ענו "לא" לאותם אנשים גדולים שדיברו איתם, הם בהחלט שמעו על אברהם אבינו ועל דבריו על הצורך בעבודת ה'. גם בזמן מתן תורה אומרת הגמ' (זבחים קטז). שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי הגויים אחזתן רעדה בהיכליהן ונתקבצו אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו? והוא אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו בתקע"ד דורות קודם נברא העולם וביקש ליתנה לבניו! העמים הלכו הביתה וזהו. הם הראו שהם לא מעוניינים בתורתו של אברהם אבינו, ולא לקבל תורה. ואז אמר ה' עליהם הרי זה כאילו הצעתי להם את התורה והם אמרו, מה כתוב בה - "מה כתוב שם?" הם לא התעניינו.

אבל כאשר ה' נתן את התורה בהר סיני והוא ראה כיצד עם ישראל קיבל אותה בהתלהבות כה מדהימה ובלתי מוגבלת, הוא אמר: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצוותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם" (דברים ה כו). כלומר "תראו את עם ישראל! זו אומה מיוחדת! האם אומה אחרת הייתה עושה זאת?! ברור שלא!"

שמדגימים שהם נאמנים לה' ולתורתו, כך יהיה לכם קל יותר להתחזק, לחזק את עצמכם, באמונה שלכם.

"וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ", מתי הפך הקב"ה למלך? בהתאסף ראשי עם, כאשר העם מתאסף, כל המנהיגים מתכנסים יחד (דברים לג, ה). דמיינ את הימים ההם. המלך הגיע לבית המקדש כדי להביא קורבנות. כשהגיע המלך באו כל הנסיכים. כולם לבושים בבגדיהם העשירים. וכולם ראו שהמלך וכל גדולי בית המלוכה משתחוים לה' וכולם נפלו על הארץ עם כל האנשים. זה היה קידוש ה'! כולם התרוממו יותר ויותר להיות עובדי ה'. ויהי בישורון מלך, ה' הפך למלך בישורון, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, ביחד. כאשר שבטי ישראל התאספו היה שם קידוש ה' אדיר. אתה יודע למה? ה' ירד עם שכינתו עליהם, רק בגלל שהיתה מצידם נכונות יותר גדולה.

עולה רגל לקבל חיזוק

וזו אחת הסיבות שבגללן התורה מצוה עלינו "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'" (דברים טז טז). שלוש פעמים בשנה כולם עולים לירושלים. אתה יודע מה המשמעות של זה? כולם הגיעו לירושלים להראות את עצמם בפני ה'. היה שם שבט ראובן, שמעון, כל שבט היה שם. דן, נפתלי, כולם! זה היה קידוש ה', עידוד אדיר. בכך שהוא רואה את זה לבד, בלי שום סוג של סברות, בלי שום היגיון, שום שכנוע. ראית את כלל ישראל, כולם היו תמימי דעים בעבודת ה'. הייתה לכך השפעה אדירה על כל אחד מהם. אנו מביטים לאחור על מה שהיה לנו פעם ואנחנו מתאבלים על ההפסד הגדול הזה. אל לנו להתעלם מעקרון זה. עלינו לדעת שבכל פעם שנלך למקום שנראה כמות גדולה של יהודים עובדי ה', התעלינו וכבר לא נשוב להיות אותו אדם שהיינו מקודם.

במתן תורה, כולם ראו את אמיתות התורה. הם ראו שמשה הוא אמת ותורתו הייתה אמת. כי בהר סיני ה' דיבר עם משה, וכולם שמעו את ה' מדבר עם משה.

אנחנו העדים של ה'

ולכן, כשאנחנו מדברים על מה הייתה המתנה הגדולה של מתן תורה; בהחלט הרבה דברים ניתנו לנו. תורה היא הרבה דברים, לא רק דבר אחד. אבל עלינו לזכור תמיד שהחיזוק שקיבלנו באותה תקופה כשכל ישראל היו כולם יחד, "כי לאלקים מגני ארץ מאד נעלה" (תהילים מז י), כולם היו מאוחדים, יחד שבטי ישראל, והם שמעו את קול ה', באותה תקופה נכנסה בהם רוח ששינתה אותם, והם הפכו לעדים. "אתם עדי נאם ה'" (ישעיה מג י). אנחנו עכשיו העדים. כלל ישראל הן עדים לנצח נצחים. אנו אומרים, "כן! משה אמת ותורתו אמת". לא משנה מה העולם אומר, אנחנו לא הולכים לכופף אפילו במילימטר אחד. משה רבינו נכון והתורה שהביא לנו היא אמת! זו העדות שלנו לעולם. ראינו את זה בעיניים ונמשיך להעיד לנצח! והעובדה שאנחנו העדים, אומר ה', היא הסיבה שתמיד נהיה בסביבה. מכיוון שתפקידנו בעולם הזה הוא להעיד על הגדול ביותר מבין כל העקרונות, האמת של ה' יתברך ותורתו, לנצח נצחים.

ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד!